

Sztorik, történetek, emléktöredékek az „Árnyékban született csillagok” című könyvből

Hálátlannak tartottak az elvtársak Nádas Pál

1985-ben a Koppenhága–Budapest repülőjáraton először találkoztam személyesen Schmitt Pállal, aki akkor az OTSH elnökhelyettese volt. A repülőgépen mellé ültem, és beszélgettünk. Érdeklődéssel hallgatta az ülőröplabda-válogatott norvégiai szerepléséről szóló beszámolómat, illetve az OTSH által létrehozott Mozgáskorlátozottak Testnevelési és Sportbizottság (MTSB) helyzetét, a hazai versenyrendszer továbbfejlesztéséről szóló elképzeléseimet. A beszélgetésben szót ejtettem a mozgáskorlátozott sportolók jobb erkölcsi és anyagi megbecsüléséről, a nemzetközi versenyekre való felkészülésről, az OTSH edzőtáborai igénybevételeinek lehetőségeiről és a nemzetközi versenyeken való részvétel növeléséről.

Egy kérést is megfogalmaztam a beszélgetés során. Kértem, hogy segítsen abban, hogy Koller István – úszóink 1984. évi Fáklya Világjátékokon (V. Paralimpia) elért sikereinek kovácsa – mesteredzői címet kaphasson. A repülőút során szó esett arról, hogy a mozgás- és látássérültek nemzetközi versenyrendszerét, a paraolimpiai mozgalmat úgyét másképpen kéne itthon intézni és támogatni. Szóba hoztam a beszélgetés során, hogy a MOB elismerhetné a paraolimpiai mozgalmat, és az OTSH belül, talán nem a Jogi és Igazgatási Főosztálynál – akkor éppen ott dolgozott Soós Mihály –, hanem a versenysporttal foglalkozó főosztályon kellene az ügyeinket intézni. Megkérdeztem, hogy miért nem lehet a magyar paraolimpiai mozgalmat a Magyar Olimpiai Bizottság tagja, hiszen mi úgy gondoljuk, hogy oda tartoznánk.

A repülőúton történt beszélgetést követő napokban éppen az OTSH-ban, Soós Mihály elvtárs irodájában jártam, amikor a Jogi és Igazgatási Főosztály egyik osztályvezetője megtudta, hogy a szomszéd szobában vagyok. Azonnal berontott Soós elvtárs irodájába. Az osztályvezető a bürokrácia oldaláról jól ismerte a mozgáskorlátozottak sportügyeit, és tájékozott volt az 1976. évi és az 1984. évi olimpiával kapcsolatos ügyekben. Már-már majdnem üvöltő hangon teremtett le, ahogyan szokták mondani, „*lekapott mind a tíz köröméről.*” Hogyan képzeled, hogy a nyomorékok edzője mesteredzői címet kaphat, akkor amikor... – és sorolta a számomra elfogadhatatlan érvek sokaságát. *Azt pedig egyszerűen nem is értem* – folytatta feldúltan –, *hogy ti a MOB tagjai akartok lenni? Nem értem, hogy mit képzeltetek, ilyen gondolatokkal előállni akkor, amikor mi – itt az OTSH értendő – mindent elkövetünk Soós elvtárral, hogy nektek a lehető legjobb legyen. Nem kéne minket Schmitt elvtársnál olyan helyzetbe hozni, mintha nem jól végeznénk a dolgunkat. Amennyiben nem vagytok megelégedve az OTSH munkájával, akkor talán mehetek az egészségügyhöz, hiszen amit ti csináltok, az inkább egészségügyhöz tartozó tevékenység, mit az OTSH-hoz* – hangzott a hatalmi pozícióból leteremtő és kioktató szidalom. Az Egészségügyi Minisztériumhoz való tartozás lehetőségét a sporthivatal munkatársai nagyon sokszor hangoztatták. „*Hogyan képzelhetitek a tevékenységeket versenysportnak?* – *ez képtelenség. Jó lenne nem elfelejtened, hogy az MTSB- elnöki kinevezésedet az OTSH elnökétől kaptad, és azt vissza is lehet vonni*” – hangzott a leszúrásba ágyazott fenyegetés. Ekkor még csak 37 éves voltam. Koller István a mesteredzői címet az MTSB többszöri felterjesztésére 1987 januárjában kapta meg.

Mindenkit felkerestem, akit felkereshettem Nádas Pál

Túl voltunk a New York-i Fáklya Világjátékok 1984. évi (VII. Paralimpia) fantasztikus magyar sikerein. Sikertől a Népsport és Lukács György újságíró jóvoltából jelentős sajtóvisszhangot teremteni. Hazai és nemzetközi sajtó- és tv-visszhangot kapott az ülőröplabda-világ bajnokság (1986) is, és annak magyar sikere. Az EC-ISOD szeminárium budapesti rendezése (1988) pedig a *Híd, keleti és a nyugati társadalmak közötti párbeszédet* indította el. Egyre többen hallottak már idehaza is a sportoló mozgássérültekről. Egyre több vezető politikus, illetve sportvezető kezdett felfigyelni a tevékenységünkre. Egyre több vezető láthatta a nyugat-európai országok szociális rendszerét, benne a mozgás- és látássérültek sportját. Szembetűnő volt hazánk elmaradottsága.

Már nem csak Soós Mihályhoz, az OTSH munkatársához voltam bejáratos, hanem az OTSH és a MOB vezetői is fogadtak alkalmanként, mint az MTSB, MEOSZ-TSB, majd az MMS (1983–2002) elnökét. Azok a vezető beosztásban lévők, akik figyelmet fordítottak a sérült emberekre, könnyebben fogadtak, de voltak olyanok, akik nehezebben adták be a derekukat. Sokkal többen voltak azok, akik teljesen elzárkóztak még attól is, hogy meggyőzhessem őket. Mindenkit felkerestem, akit felkereshettem, hogy álljon az ügyünk szolgálatába. Jelentős kapcsolatokat építettem ki a Magyar Úttörő Szövetséggel a gyermekek sportjának fejlesztése érdekében. Fontos állomás volt, hogy mint pártunkívüli (MSZMP) 1987-ben a Mozgásjavító Általános Iskola és Diákotthon igazgatója lehettem, és az ezen a területen végzett munkám során is kerestem kapcsolatokat a hazai sportélet

fejlesztése érdekében. A mozgáskorlátozott gyermekek és a sportoló felnőttek szolgálata során számtalan politikai, önkormányzati és sportvezetővel találkoztam. Ezeket a találkozásokat leginkább én kezdeményeztem, hogy jobb helyzetbe tudjuk hozni a gyerekek és a sportoló mozgássérültek ügyét. Így találkoztam Greminger Jánossal, a magyar kosárlabdásport második világháború utáni időszakának magyar legendájával (www.bbl.hu), aki az OTSH főosztályvezető-helyetteseként már 1982-ben segítette a munkánkat. Nagyon fontos személy volt hazai sportéletünk fejlődésében dr. Csehák Judit, aki „a Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége (MEOSZ) 1981. évi megalakulásában szakszervezeti vezetőként vett részt. Az ülőerőplabda-világbajnokság védnöke lett, mint a Minisztertanács elnökhelyettese, és jelenlétével is nyomatékosította az ügy fontosságát. Közbenjárásával ekkor fordult elő hazánkban először, hogy a Magyar Televízió, közvetítést adott.”¹ A névsor az évek során egyre csak bővült, Gyenge Józseffel, dr. Mónus Andrással, Hennig Ernővel, dr. Holvay Endrével, dr. Istvánfi Csabával, Köpf Károllyal, dr. Aján Tamással, Monspart Saroltával, Molnár Zoltánnal, Horváth Andrással, aztán Göncz Árpáddal és Mádl Ferenc köztársasági elnökökkel, és még nagyon-nagyon sokan másokkal, akiket mind meglehetett győzni a paralimpiai ügy fontosságáról.

Politikai előrelátás ,vagy csak egyszerű tévedés

Nádas Pál

1978-at írunk, amikor Hajdú Levente, a HOSC akkori elnöke, a „mozgásjavító” iskola tanára megkérdezte tőlem, Pali, nem tudnál segíteni a HOSC és az MTSB első nemzetközi szpartakiádja megszervezésében? Ekkor lettem az esemény szállás-, közlekedés- és étkezési felelőse, valamint megbízást kaptam arra is, hogy a BVSC-sportpályán megrendezendő nyitó ünnepséget is megszervezzem. Minden nemzetnek elkészítettük a bevonuláshoz szükséges táblákat az önkéntes (társadalmi munkás) segítőtársaimmal. Amikor minden csapat bevonult, a tribünön állva vettem észre, hogy az NSZK csapat táblájára NÉMETORSZÁG felirat került. Nagyon meglegem lett, és azonnal fürkészni kezdtem, hogy a tribünön ki vette észre ezt a politikai bakit. A belső köreinken kívül, hivatalos személyek nem voltak jelen, így csak kevesen érzékelték, hogy idő előtt, megelőlegezve az 1980-évek végi és az 1990-es évek elején bekövetkezett történelmi változásokat, egyesítettem a két (NDK, NSZK) Németországot.. Szerencsém volt, mert a pártállami rendszerben egy ilyen lépés akár szándékos provokációnak, államellenes cselekedetnek is minősíthették volna. Egyetlenegy magas rangú beosztásban lévő meghívott elvtárs sem jött el, és Soós elvtársnak, az OTSH munkatársának sem tűnt fel, a politikai értelemben előrelátó tévedésem.

A MEOSZ-TSB elnökeként az 1986-ban megrendezett első Ülőerőplabda-vb előkészületei során ismerkedhettem meg dr. Csehák Judittal, aki akkoriban a Minisztertanács elnökhelyettese volt. A megnyitó ünnepségén, mint az esemény főszervezője, köszöntöttem a megjelenteket, majd dr. Csehák Judit felé fordultam, aki a rendezvény fővédnöke volt, és a következő mondattal szólítottam mikrofonhoz: „...és most szeretettel kérem a Magyar Köztársaság Minisztertanácsának elnökhelyettesét, hogy nyissa meg az első ülőerőplabda-világbajnokságot.” Visszamentem a helyemre, és miközben hallgattam a megnyitóbeszédet, észrevétlenül odajött hozzám Soós elvtárs, az OTSH munkatársa, hátulról megrángatta a zakómat és dühösen a fülembre súgta: „Nádas elvtárs, te nem tudod, hogy Magyarország államformája nem köztársaság, hanem népköztársaság?”

Ma már tudom, hogy ez a két tévedésem nem volt tévedés, csak előrelátó megérzés vagy égi jel, vagy egy egyszerű jóslat, vagy előrejelzés, amelyet 1978-ban és 1986-ban, még senki nem gondolhatott komolyan.

Tiltakozás a csomagként kezelt emberekért

Nádas Pál

A paralimpiai játékokra utazás előkészítésekor a repülőgépeket üzemeltető társaság mindent megígért. A speciális feltételek biztosítása érdekében minden feltett kérdésünkre határozott és pozitív választ adott. Aztán jött a több mint 20 órán át tartó nagy kaland, amelynek során kiderült, hogy az ígéreteiket nem teljesítették. Egyetlen speciális igényt sem elégítettek ki. Az ülések közötti szűk sorokban mint egy zsákot voltunk kénytelenek cipelni a kerekesszéket használó, járni nem tudó embereket. A WC-re menetelhez egyszerre három segítőt kellett szükség. Egyikünk a legközelebbi WC-ajtó előtt strázsált, hogy amikor az szabaddá vált, azt lefoglalja, és azonnal jelzést adjon a két teherhordó számára. Jöhettek! Az egyik segítő a lábakat emelte, a másik pedig a hónaljánál ölelte magához a járni nem tudót, és mint egy zsákot voltak kénytelenek a szűk sorok között vonszolni a társukat. Volt bizony olyan szituációnk is, amikor a segítő kezéből kicsúszott a cipelendő személy, aki ilyenkor a folyosó szőnyegén landolt. A segítő sokszor a földön vonszolva juttatták el a WC-ig, mivel a

¹ Nádas Pál (2014): *KorKép. Tanulmány a Mozgásjavító rekonstrukciójának fejlesztésének történetéről (1989–2012)*. Syllabux, 434–435.

szűkös körülmények nem tették lehetővé, hogy ismét felemeljék. Aztán jött a neheze, mert a WC ajtaja olyan szűk volt, hogy egy járóképes ember is csak oldalazva juthatott azon be.

A segítők nagy ügyessége, fizikai ereje és segítőkészsége ellenére, az érintettek nagy megaláztatások árán juthattak csak el a dolguk elintézéséhez.

A repülőgép utasterébe nem lehetett kerekesszéket bevinni, és azt a speciális segítő eszközt sem lehetett a gépen tartani, amellyel a földi segítő személyzet a gépre beszállást megoldotta. Amíg Budapesten a reptéri segítőszolgálatosok a kezükkel cipelték a gép fedélzetére az érintett személyeket, addig Frankfurtban már az ülések közötti szűk soron is használható hordárszékekben szállították sportolókat. Ilyen speciális eszközt, amellyel csökkenteni lehetett a kiszolgáltatottság érzését, én még sosem láttam. A szöuli megérkezéskor is e hordszékek segítségével történt a kiszállás. Az odautazás kínos és leginkább megalázó esetei után elhatároztam, hogy a hazautazáskor harcolni fogok egy emberibb megoldás érdekében.

Katonai repülőgéppel Hollandiába

Nádas Pál

A politikai és gazdasági rendszerváltás időszakának pénztelenségében nem volt egyszerű megszervezni a sportolók nemzetközi versenyeztetését. A Honvédelmi Minisztériumhoz fordultunk segítségért, és így kerülhetett sor arra, hogy nem a menetrendszerű Malév-járáttal Ferihegyről, hanem két katonai géppel a tököli katonai repülőtérről indultunk Hollandiába. Amikor a magyar mozgás- és látássérült sportolók csapata két szovjet gyártmányú AN-24-es katonai repülőgéppel 1990-ben leszállt a hollandiai Groningen város repülőterén, akkor nagy meglepetés várt minket. Rengeteg újságíró és fotóriporter, tv- és filmes stáb várta az érkezésünket. Azonnal arról kezdtünk beszélni – közvetlenül a reptér betonján –, hogy látjátok, itt milyen fontosak vagyunk?

Ez fantasztikus, hogy ekkora sajtónyilvánosság veszi körül az érkezésünket.

Látjátok, nem úgy, mint otthon, itt már igazi sportolóknak tartanak minket.

Látjátok, hangzott egy másik vélemény, itt így becsülik a mozgássérült sportolókat.

Ez egyszerűen fantasztikus, hogy az érkezésünket ilyen sajtónyilvánosság kíséri – ilyen és ehhez hasonló

vélemények születtek. Másnap a csapat mellé delegált önkéntes, az euforikus állapotunkat gyorsan lelombozta.

Büszkén mutatta az érkezésünkről megjelent újságot, amelyben a következő volt olvasható. Szovjet repülőgépek hazánk légterében. A NATO és Hollandia légterében még szovjet típusú repülőgépek sosem jártak. A két szovjet típusú katonai utasszállító repülőgép először kapott berepülési engedélyt. Az újságcikkekből rá kellett jönnünk, hogy a nagy sajtónyilvánosság nem nekünk, nem a mozgássérült sportolóknak, nem a magyar csapat érkezésének és még nem is az Asseni Világjátékoknak, hanem pusztán csak a két AN-24-es típusú szovjet katonai repülőgép landolásának szólt, amellyel megérkeztünk Groningenbe.

Ma már tudom, hogy részesei lehettünk egy olyan epizódnak, amely a politikai rendszerek közötti átrendeződés egy apró mozzanata volt.